

**Східноукраїнська організація
«Центр педагогічних досліджень»**

ЗБІРНИК ТЕЗ

НАУКОВИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«РОЛЬ І МІСЦЕ ПСИХОЛОГІЇ
І ПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ
СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ»**

12–13 січня 2018 р.

**Харків
2018**

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ФАКТОРА В ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ Сердюк С. І.	77
СТАН ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ Ткач Є. О., Сорочинська О. А.	79
ПОБУДОВА ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКІВ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК ОСНОВА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА Твердохліб Г. В.	84
САМООРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НАД КЕЙСОМ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН Шама І. П.	86

НАПРЯМ 5. ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЗВИТОК СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОСВІТИ Козубовська І. В., Постолок М. І.	90
СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ США Мигалина З. І.	93

НАПРЯМ 6. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ З ВИКОРИСТАННЯМ АРТТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНІК Недбалюк О. О.	97
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ Олійник І. В.	100
ОСОБЛИВОСТІ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ Рогозинська Д. Ю.	103
САНОГЕННА РЕФЛЕКСІЯ: КОНСТРУКТИВНИЙ ПІДХІД ДО ПОДОЛАННЯ СТРЕСОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА Семчук В. В.	105

САМООРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НАД KEYCOM У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Шама І. П.

асистент кафедри педагогіки

**ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

м. Старобільськ, Луганська область, Україна

У сучасній соціокультурній ситуації вища освіта в Україні зазнає значних змін під впливом низки об'єктивних чинників. В українському суспільстві спостерігається кардинальна зміна соціальних, економічних, політичних орієнтирів, пов'язана з реформуванням багатьох галузей. Ситуація, що склалася, потребує удосконалення змісту освітнього процесу вищої школи, оптимізації форм і методів навчальної роботи, зміни програм підготовки майбутніх фахівців, у тому числі майбутніх учителів.

Трансформація вимог до рівня професійної підготовки майбутніх учителів у вищих навчальних закладах, цілей, змісту освіти висунула на перший план проблему якості педагогічної освіти. Освітній процес сучасного вишу актуалізує зміну позиції студента: з об'єкту навчання в активного й свідомого суб'єкта навчальної діяльності. Це достатньо складно здійснити на рівні традиційного науково-методичного забезпечення процесу підготовки фахівців, тому стають затребуваними активні форми і методи навчання, самостійної роботи. Для їх адекватного функціонування необхідне оволодіння студентами уміннями самоорганізації навчальної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що самоорганізація займає значне місце в структурі навчальної діяльності і є однією з основних ланок системи її самоуправління. Від сформованості даних умінь у майбутніх учителів значною мірою залежить їх активність у навчанні, якість професійної підготовки, а також ефективність і результативність їх навчальної діяльності. Дослідженню самоорганізації присвячено чимало наукових праць як у педагогічній теорії (Н. Вишнякова, П. Горбунова, А. Євтюк, Л. Зоріна, С. Кульневич, Т. Левченко, Л. Новікова, В. Редюхін, О. Чалий, С. Шевельова та ін.), так й в межах психологічної науки (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Божович, Г. Костюк, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.).

Основне смислове навантаження у терміні «самоорганізація діяльності» виконує поняття «самостійність», яке не має однозначного тлумачення. Науковці розглядають самостійність як: вольову якість особистості чи властивість (В. Богословський, А. Петровський, Г. Костюк та ін.), рису характеру (К. Платонов), напрямок поведінки (С. Рубінштейн).

В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренко подає тлумачення «самостійності» як однієї з властивостей особистості, яка характеризується двома чинниками: по-перше, сукупністю засобів знань, умінь і навичок,

якими володіє особистість, по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, зв'язками з іншими людьми, що складаються в процесі діяльності [2, с. 297]. О. Грінко визначає самостійність як «рису особистості, вольову якість, що виявляється в умінні свідомо спрямовувати свою діяльність, поведінку у відповідності з власними поглядами й переконаннями, долаючи труднощі на шляху до поставленої мети» [3, с. 165-166].

У більшості визначень поняття «самостійність» підкреслюється єдність внутрішньої готовності особистості до діяльності та інтенсивний вияв цієї готовності. Крім того, сутність самостійності розкривається через вольові риси особистості (рішучість, наполегливість, витримка, постійність), її здібності та інтелектуальну діяльність. За визначенням Є. Бондаревської і С. Кульневича, «самоорганізація – це процес переведення свідомості особистості з режиму відтворення у режим концентрації власної діяльності» [1, с. 347].

З огляду на різноманіття підходів до визначення поняття «самоорганізація навчальної діяльності» і специфіку навчально-професійної діяльності майбутніх учителів, *самоорганізацію навчально-професійної діяльності* можна розглядати як діяльність студентів, яка спонукається і спрямовується цілями самоврядування та саморегулювання своєї професійно значимої навчальної діяльності, що здійснюється за допомогою системи інтелектуальних дій, націлених на вирішення завдань самостійної раціональної організації і здійснення своєї навчальної праці.

Одним з активних методів навчання, що має широкий спектр інструментарію для формування професійних умінь майбутніх учителів, є метод кейсу. Використання кейсів сприяє розвитку вміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, вибирати оптимальний варіант і планувати його здійснення. Сутність даного методу полягає в тому, що навчальний матеріал подається у вигляді мікропроблем (мікроситуацій), а знання і навички набуваються в результаті активної дослідницької і творчої діяльності студентів з розробки певних рішень. Майбутній учитель може «приміряти» на себе безліч ролей, спробувати себе в різних проблемних ситуаціях, подивитися, як таку ж задачу вирішують інші. За допомогою освоєння кейсів студенти формують досвід успішної професійної діяльності.

Методологічно кейс-метод принципово відрізняється від традиційних методів навчання. Ця різниця проявляється, перш за все, на рівні дидактичних принципів і форм організації навчальних занять. Основними принципами використання кейс-методу є такі:

1. Індивідуальний підхід до кожного студента, урахування його потреб і стилю навчання.
2. Максимальне надання свободи в навчанні (можливість вибору форми навчання, типу завдань і способу їх виконання).
3. Забезпечення студентів повним навчально-методичним комплексом, що містить достатню кількість наочних матеріалів і дозволяє формувати в студентів вміння самостійно працювати з інформацією.
4. Забезпечення «режиму доступу», тобто організація індивідуальних або групових, очних або дистанційних консультацій викладача.

Використання кейс-методу у викладанні дисциплін педагогічного циклу є особливо доцільним, тому що він дозволяє бачити сутність педагогічного явища чи процесу, аналізувати конкретні факти в контексті педагогічної теорії; використовувати педагогічну теорію як засіб аналізу й прогнозування педагогічних дій; здійснювати рефлексію своїх переживань й оцінювати свою поведінку в різних ситуаціях взаємодії з усіма суб'єктами освітнього простору, шукати свій індивідуальний стиль професійної педагогічної діяльності; узагальнювати, алгоритмізувати свої кращі знахідки.

Основними компонентами самоорганізації, що впливають на успішність навчальної діяльності студентів, є: функційні компоненти – цілепокладання, аналіз ситуації, планування, самоконтроль, корекція, і особистісний компонент – волевілья.

Розглянемо як реалізуються компоненти самоорганізації навчальної діяльності майбутніх учителів у роботі над кейсами в процесі вивчення педагогічних дисциплін на кожному технологічному етапі.

1. *Організаційно-мотиваційний етап.* Викладач повідомляє тему практичного заняття з використанням кейс-методу, проводить усне опитування для виявлення актуального рівня знань з теми, створює ситуацію формування потреби і мотиву виконання кейсу, бере участь в обговоренні теми і мети, завдань кейсу, стимулює пошук нових рішень. Студенти обговорюють тему кейсу, з огляду на свої особистісні потреби і можливості, об'єктивні обставини, самостійно визначають проблему, формулюють мету. Для цього етапу характерно *самоврядування і самовизначення* студентів. А також даний етап передбачає завчасне опанування теоретичним матеріалом за темою заняття студентами, що виявляється у особистісному компоненті – *волевільному зусиллі*.

2. *Основний етап роботи над кейсом.* Викладач пояснює сутність кейсу, оголошує критерії оцінювання, повідомляє основні ідеї, закладені у кейс. Разом зі студентами проводить аналіз наявних фактів кейсу. Група студентів розподіляється на декілька підгруп і подальша робота здійснюється саме у підгрупах. Студенти виокремлюють проблемні питання кейсу, які потрібно вирішити, складають план подальшої роботи. Потім йде обговорення змісту кейсу і починається генерація можливих рішень кейсу. Для результативного виявлення студентами спектра ідей за рішенням проблеми кейсу можна використовувати методику «Мозковий штурм»: студенти пропонують безліч варіантів вирішення проблеми кейсу, які викликають позитивний емоційний відгук, так як саме студенти, а не викладач, пропонують ідеї щодо реалізації кейсу – ідеї цікаві студентам, отже мотивація вивчення запропонованої теми буде високою.

На цьому етапі формується позитивна навчальна мотивація, пізнавальна активність, творча ініціатива, ініціативність. Тим самими реалізуються такі компоненти самоорганізації навчальної діяльності, як *цілепокладання, аналіз ситуації, планування, самоконтроль*.

3. *Результативно-оцінювальний етап.* На цьому етапі відбувається оформлення підсумків вирішення кейсу, кожна підгрупа презентує свої результати, аргументує обране рішення, здійснюється самооцінювання та взаємооцінювання студентами своїх досягнень. Також проводиться обговорення утруднень, які

виникли під час роботи над кейсом. Студенти роблять висновки про ефективність роботи з кейсами для їх подальшої професійної діяльності. На цьому етапі реалізуються такі компоненти самоорганізації навчальної діяльності як *аналіз ситуації, самоконтроль, корекція*.

Тож, можна зробити висновок що між рівнем ефективності застосування кейс-методу і рівнем самоорганізації діяльності студентів існує певна кореляція. Чим вищий рівень самоорганізації, тим більша ефективність застосування кейс-методу, і, навпаки, запровадження кейс-методу у процес фахової підготовки майбутніх учителів підвищує рівень самоорганізації навчальної роботи студентів.

Література:

1. Бондаревская Е. В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания / Е. В. Бондаревская, С. В. Кульневич. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 560 с.
2. Український педагогічний словник / авт.-уклад. Гончаренко С. У. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Гринько О. О. Формування пізнавальної самостійності учнів у навчальному процесі / О. О. Гринько // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Слов'янськ, 1999. – Вип. VI. – С. 165-166.